

Wetenschappelijke integriteit

**EEN ONDERONTWIKKELD NORMENGEBIED
ALUMNI RECHTEN 1 APRIL 2016**

JAN STRUIKSMA, VOORZITTER CWI VU/VUMC

Enige bekende voorbeelden

Stapel

- **Hoogleraar cognitieve en sociale psychologie Tilburg; decaan**
- **Commissie Levelt**
  - ‘De heer Stapel bleek een ernstige inbreuk op de wetenschappelijke integriteit gemaakt te hebben door in zijn publicaties gebruik te maken van gefingeerde data die echter gepresenteerd werden als verkregen in empirisch onderzoek.’
  - ‘Steeds weer werd door tijdschriften en ervaren onderzoekers op het gebied van de sociale psychologie geaccepteerd dat de hypothesen van de heer Stapel alsmear in een enkel experiment bevestigd werden, met zeer grote effect sizes. Alleen hij was blijkbaar in staat om de precieze manipulaties te realiseren die nodig waren om de subtiele effecten zichtbaar te maken.’

Bax

- Emeritus Antropologie VU

- Bax

- Onderzoeksrapport Baud:

- ‘Een belangrijk deel van de publicaties die onder de naam van Bax zijn opgevoerd in officiële documenten - ter beoordeling van (1) de continuering van de leerstoel door de Stichting het Vrije Universiteitsfonds, en van (2) het cultureel-antropologisch onderzoek aan de VU, de leiding van de Faculteit en door drie internationale visitatiecommissies - tussen 1989 en 2005 - bestaan niet.’

- ‘Bax heeft op grote schaal bestaande publicaties opnieuw uitgebracht zonder dit duidelijk aan te geven. In deze zin is er zonder meer sprake van zelfplagiat. Het herhaald uitgeven van een zelfde artikel hoeft geen probleem te zijn. Het wordt echter zelfplagiat indien dit systematisch wordt verhuld door aanpassingen zoals een andere titel, andere *acknowledgments*, andere namen voor informanten of locaties, en zelfs andere data voor dezelfde gebeurtenissen.’

Diekstra

- **Hoogleraar psychologie Leiden**
- **Hofstee:**
  - “Diekstra, zo was inmiddels bekend geworden, had zonder bronvermelding aanzienlijke passages in zijn eigen populair-wetenschappelijk werk overgeschreven van collega's. “Dat was eigenlijk meteen duidelijk, dat kon niet. Maar we hadden de hoop dat we de zaak konden inperken, dat het maar om een beperkt aantal fouten zou gaan en dat in het wetenschappelijk werk van Diekstra geen plagiaat zou zitten.””

Nijkamp

- **Hoogleraar Ruimtelijke economie VU**
- **Drie anonieme klachten: plagiaat, ‘zelfplagiat’ en datafraude**
  - Drenth (plagiat beoogd proefschrift Kourtit): proefschrift overnieuw
  - Zwemmer (plagiat/zelfplagiat in totale oeuvre): weinig aan de hand
  - CWI VU: geen datafraude

Klagen over schendingen van de wetenschappelijke integriteit

Procedure en instanties (1)

- Landelijk min of meer uniforme regeling (VSNU)
- **Iedereen** kan een klacht indienen bij het College van bestuur (CvB) van een universiteit over een schending van wetenschappelijke integriteit door een medewerker van die universiteit
  - Waarom iedereen?
- Alle universiteiten hebben een Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI)
- CWI onderzoekt een klacht onderzoekt en adviseert CvB over hoe te beslissen (gegrond/ongegrond)
  - Als gegrond, advies over de maatregel die zou moeten worden genomen

Procedure en instanties (2)

- CvB besluit voorlopig over de klacht
- Klager en beklaagde kunnen in beroep gaan bij het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (LOWI)
- LOWI onderzoekt en adviseert CvB hoe definitief te beslissen
- Definitieve beslissing CvB

Codes toegepast door LOWI

- LOWI stelt toe te passen (zie standaardoverweging in LOWI-adviezen)
  - [De Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening \(VSNU\)](#)
  - [Rapport over wetenschappelijke integriteit \(KNAW\)](#)
  - The European Code of Conduct for Research Integrity (ALLEA)
  - Singapore Statement on Research Integrity

Problemen (1)

- Deze codes zijn onbekend bij wetenschappers, dus hoe kunnen ze hun onderzoek daarop afstemmen?
- Alle codes hebben een verschillend karakter
  - Richtlijnen
  - Aspiraties
  - Deugden
  - Ambities
  - In meer of mindere mate bindend

Problemen (2)

- Er zijn overlappingen en verschillen
  - In aantallen normen en de redactie van normen
- De redactie is zo vaag dat schending moeilijk kan worden vastgesteld
- Wetenschappers zouden onzeker kunnen zijn over de vraag of ze aan de normen voldoen
- Klagers zien (vaak) schendingen die niet serieus genomen kunnen worden
- LOWI past deze normen niet toe

Klassieke schendingen

- Verzinnen en vervalsen van onderzoeksgegevens, plagiaat
- Het idee is (tot nu) dat deze handelingen opzettelijk worden gepleegd, reden waarom zij een schending van de wetenschappelijke integriteit opleveren
  - In ieder geval kan overnemen zonder bronvermelding ook onopzettelijk gebeuren

Gradaties van verwijtbaarheid (1)

- Maar wat te doen met nalatigheid, onzorgvuldigheid en zogenaamde betwifelbare onderzoekspraktijken?
  - Zie voor talloze voorbeelden het onderzoeksrapport over Stapel
  - Zijn dit schendingen van de wetenschappelijke integriteit?
  - Een jurist zou zeggen: zo niet dan kan een klacht onder de huidige regeling niet worden behandeld
  - Maar dat is niet het geval: nalatigheid etc. wordt beschouwd als wetenschappelijk onzorgvuldig handelen, waarop sancties kunnen volgen
    - ✦ Zie bijvoorbeeld [LOWI Advies 2014, nr. 06](#)
- We hebben dus een nieuwe norm nodig

Een nieuwe Norm

Eisen

- **Een norm moet**
  - Betrekking hebben op alle soorten schendingen
  - De bestaande 'jurisprudentie' incorporeren
- **Zodanig in de wetenschap gefundeerd dat naleving een vanzelfsprekende zaak is**
- **Verschillende mate van verwijtbaarheid afdekken**
- **Het verschil tussen slechte wetenschap en integriteitsschendingen duidelijk markeren**

Levelt

- ‘De belangrijkste reden echter om volledigheid na te streven in het zuiveren van de *scientific record* is dat de wetenschap zelf een bijzondere aanspraak heeft op waarheidsvinding. Dat is een cumulatief proces, dat in de empirische wetenschap, en met name in de psychologie, wordt gekenmerkt door een ‘empirische cyclus’, een voortdurende afwisseling tussen theorievorming en empirische toetsing. Een theorie heeft een voorlopige aanspraak op waarheid/geldigheid, zolang zij niet empirisch is weerlegd. Cumulatieve evidentie kan tenslotte leiden tot consensus in de *peer community* over de geldigheid van een theorie. Dit fundamentele cumulatieve proces wordt ernstig verstoord door het ‘rondzingen’ van frauduleuze data en van methodologisch dubieuze bevindingen. Betrokken wetenschappelijke onderzoekers en instellingen hebben de plicht deze verstoring een halt toe te roepen.

Vertrouwen in de wetenschap

- Wetenschappers moeten elkaars analyses en interpretaties kunnen bediscussiëren, en daarom moeten ze elkaars methoden en gegevens kunnen vertrouwen, evenals elkaars auteurschap.
- Een onjuiste voorstelling van zaken over de toegepaste methoden, over de manier waarop die zijn toegepast, over de resultaten die zijn verkregen, over de gegevens die zijn gebruikt, over auteurschap, over de invloed die door opdrachtgevers is uitgeoefend en over andere dan wetenschappelijke belangen die mogelijk van invloed kunnen zijn op het onderzoek, brengt schade toe aan dit vertrouwen, en maakt wetenschapsbeoefening onbetrouwbaar.
- Het geven van een dergelijke onjuiste voorstelling is daarom niet toegestaan.

Gradaties van verwijtbaarheid (2)

- Een onjuiste voorstelling van zaken kan met opzet worden gegeven, bijvoorbeeld door onderzoeksgegevens te verzinnen
- Er kan echter ook sprake zijn van een lichte onzorgvuldigheid, bijvoorbeeld door een fout in de presentatie van op zich juist verkregen en juist bewerkte gegevens
- Binnen die uitersten van opzet en lichte onzorgvuldigheid bevindt zich een scala van gradaties van verwijtbaarheid, die corresponderen met de zwaarte en omvang van maatregelen die als passend moeten worden beschouwd
- Deze moeten van geval tot geval worden beoordeeld